

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

JCF m.fl. ./ riksåklagaren ang. grovt bokföringsbrott m.m.
(Svea hovrätts dom den 30 januari 2026 i mål B 16188-25)

Högsta domstolen har begärt att riksåklagaren ska yttra sig i fråga om påstått rättegångsfel i hovrätten.

Jag har inhämtat yttrande från Ekobrottsmyndigheten vilket biläggs.

Inställning

Jag anser inte att det har framkommit att något grovt rättegångsfel har ägt rum som kan antas ha inverkat på målets utgång. Det föreligger därför enligt min mening inte skäl för att undanröja hovrättens dom. Jag anser inte att det finns skäl för att meddela prövningstillstånd.

Bakgrund

Målet i sak

Åklagare vid Ekobrottsmyndigheten väckte vid tingsrätten åtal mot fem personer för inblandning i omfattande ekonomisk brottslighet, bl.a. för grovt bokföringsbrott och grovt skattebrott. Vidare förde åklagaren talan om företagsbot mot ett bolag. Det rörde sig om flytt- och städverksamhet vilken hade bedrivits i tre olika bolag. Tingsrätten biföll stora delar av åtalet och dömde fyra av de fem tilltalade till fängelsestraff samt ålade ett bolag att betala företagsbot.

Hovrätten har prövat åtalet såvitt avser fyra av de tilltalade och även talan om företagsbot. Hovrätten ogillade vissa delar av åtalet såvitt gäller tre tilltalade och sänkte fängelsestraffet för samtliga samt ogillade talan om företagsbot. Av domen framgår att en nämndeman var skiljaktig i påföljdsfrågan och ansåg att påföljderna för samtliga tilltalade borde lindras väsentligt mer än vad majoriteten kommit fram till. Huvudförhandlingen i hovrätten pågick under tio rättegångsdagar under perioden den 15 december 2025 till den 16 januari 2026. Hovrätten meddelade, som framgår ovan, dom i målet den 30 januari 2026. JCF är alltjämt häktad i målet.

Gällande påstått rättegångsfel

Av hovrättens protokoll från huvudförhandlingen framgår såvitt gäller frågan om överläggning följande. Den sista rättegångsdagen den 16 januari 2026 (dag 10) avslutades huvudförhandlingen kl. 11:45. Därefter, efter påbörjad enskild överläggning, avkunnade hovrätten beslut i häktningsfrågan gällande JCF innebärande att han skulle kvarbli i häkte till dess dom meddelas eller annat beslutas. Vidare framgår att vid enskild överläggning som påbörjades samma dag beslutas dom. Från hovrättens dagboksblad framgår ingenting i frågan om överläggning för tiden innan domen meddelas den 30 januari 2026. Den 17 februari 2026 inkommer JCF med ett överklagande av hovrättens dom. I överklagandet berörs inte frågan om rättegångsfel. Från den 25 februari 2026 finns en anteckning i hovrättens dagbok (nr 210) med följande innehåll.

TILL PARTERNA

Hovrätten uppmärksammar parterna på följande som kommit fram efter att hovrätten meddelade dom i målet.

Vid ett av de tillfällen då rätten höll överläggning var en av nämndemännen (CSR) inte närvarande. Jag hade därför ett längre telefonsamtal med henne och informerade om vad som förevarit i samtliga frågor som hovrätten hade att ta ställning till.

Innan en dom beslutas ska rätten hålla överläggning (30 kap. 7 § rättegångsbalken). Bestämmelsen kan tolkas så att rättens ledamöter måste delta vid överläggningen samtidigt. Hovrättens handläggning av målet i nyssnämnda hänseende kan därför utgöra ett rättegångsfel.

/AE, hovrättsråd, rättens ordförande

Vidare framgår av dagboksanteckning (nr 211) att ovan nämnda underrättelse samma dag har tillställts åklagaren, försvararna och Högsta domstolen.

Överklagandet till Högsta domstolen såvitt avser påstått rättegångsfel

JCF är av uppfattningen att den omständigheten att en nämndeman inte fullt ut har deltagit i överläggningen, och som dessutom ansett att en klart mildare påföljd skulle utdömas, utgör ett rättegångsfel av sådant slag att en återförvisning till hovrätten bör övervägas. Mot bakgrund av att han är frihetsberövad i målet sedan maj 2025, och att en återförvisning skulle leda till ytterligare tidsutdräkt till förfång för honom, önskar han emellertid inte att målet återförvisas. Han ifrågasätter också om den omständigheten att en nämndeman har varit frånvarande från delar av överläggningen kan ha inverkat på rättens bedömning av frågan om frivillig rättelse.

TK yrkar, för det fall Högsta domstolen inte tar upp hans överklagande till prövning i sak, att målet ska återförvisas till hovrätten.

AA och ME yrkar i första hand att målet ska återförvisas till hovrätten.

Rättslig reglering

Om överläggning

I 30 kap. 7 § rättegångsbalken finns regler om överläggning i brottmål (bestämmelsen korresponderar med 17 kap. 9 § för tvistemål). Av bestämmelsen framgår att överläggning ska hållas (eller i vart fall påbörjas) samma dag som huvudförhandlingen har ägt rum eller senast nästa helgfria dag (vardag). Bestämmelsen bygger på den underförstådda huvudregeln att överläggningen ska slutföras vid samma tillfälle som den påbörjats. I fråga om tidpunkten för en fortsatt överläggning finns i lagtexten ingen annan begränsning än vad som följer av reglerna om tidpunkten för domens meddelande. Det finns inga närmare föreskrifter eller motivuttalanden rörande utformningen av överläggningen. Ingenting synes utesluta att överläggningen sker per telefon. (Se Fitger, P., m.fl, Kommentrar till Rättegångsbalken, 17 kap. 9 §, Elektroniska versionen, publicerad 2025.)

Om rättegångsfel

Den bestämmelse som aktualiseras är i första hand den om domvilla i 59 kap. 1 § rättegångsbalken. I första stycket 4 anges den omständigheten att det i rättegången förekommit något annat grovt rättegångsfel som kan antas ha inverkat på målets utgång. I lagkommentaren anges att avgörande för om ett rättegångsfel är grovt kan sägas vara hur viktigt det generellt sett är för att upprätthålla rättskipningens ändamål att domstolen i en situation av det slag som förelegat har följt den regel det gäller. Till rättskipningen intressen hör i detta sammanhang först och främst att domstolen kommer till det resultat som processen är avsedd att åstadkomma. Därmed kommer att med grova rättegångsfel avses sådana som typiskt sett leder till ett i den meningen oriktigt resultat. Felet ska också i det konkreta fallet kunna antas ha inverkat på utgången. Ett alternativ till presumtionstänkandet kan vara att göra en ren sannolikhetsbedömning av den faktiska inverkan (Fitger a.a. 59 kap. 1 §).

När det gäller omröstningsfel kan anmärkas att det har uttalats att ett undanröjande med därav följande återförvisning i allmänhet inte behöver i tingsrätten föranleda mer än en ny överläggning (se Fitger a.a. 51 kap. 28 § och Welamson/Munck a.a. s. 127).

Gällande praxis kan rättsfallet NJA 1994 s. 545 nämnas. I rättsfallet hade huvudförhandling ägt rum under två dagar och några dagar senare överläggning där rätten hade kommit fram till att den tilltalade var skyldig till gärningen (åtalet gällde mord). Rätten hade förordnat om kompletterande personutredning och utsatt målet till fortsatt huvudförhandling cirka två veckor senare. Vid denna fortsatta huvudförhandling, som pågick under 25 minuter, var en nämndeman närvarande via telefon från sjukhuset. Högsta domstolen konstaterade att vid den fortsatta huvudförhandlingen hade endast viss kompletterande personutredning föredragits och parterna på nytt slutfört sin talan. Mot bakgrund härav ansåg Högsta domstolen att det inte var möjligt att göra antagandet att felet kunde antas ha inverkat på målets utgång. Något undanröjande blev därmed inte aktuellt.

Min bedömning

Det kan konstateras att det inte finns några regler som närmare anger formerna för hur en överläggning ska gå till. Genom de lagändringar vilka tillkom genom prop. 2004/05:131 (En modernare rättegång – reformering av processen i allmän domstol) moderniserades och effektiviserades rättegångsförfarandet. Detta innebar bl.a. ökad användning av ljud- och bildupptagning. Även formerna för överläggning bör ses i ljuset av dessa bestämmelser. Utgångspunkten bör vara att samtliga ledamöter av rätten samtidigt ska vara närvarande när rätten håller överläggning. Det får anses finnas ett utrymme för att ledamöter vid överläggning deltar via telefon eller videokonferens, särskilt om det är fråga om en fortsatt överläggning.

Inledningsvis kan jag konstatera att det enligt min uppfattning råder vissa oklarheter gällande vad som faktiskt har förevarit. Det kan noteras att det av hovrättens protokoll framgår att rätten vid överläggningen den 16 januari 2026, dvs. samma dag som huvudförhandlingen avslutades, beslutade dom. Detta talar för att det senare av en eller annan anledning har uppkommit behov av att hålla fortsatt överläggning. Hovrätten har inte heller såvitt framkommit hittills getts möjlighet att till Högsta domstolen inkomma med någon skriftlig förklaring gällande det påstådda rättegångsfelet. Hovrätten synes i efterhand, efter att den har meddelat sin dom, ha uppmärksammat att den omständigheten att en nämndeman vid ett tillfälle för överläggning inte har varit närvarande kan utgöra rättegångsfel. Ordalydelsen av hovrättens meddelande till parterna den 25 februari 2026 får anses tala för att hovrätten även först efter att domen meddelats blev varse att en nämndeman inte hade varit närvarande vid ett tillfälle för överläggning. I motsatt riktning talar möjligen att ordföranden i meddelandet har angett att hon haft ett längre telefonsamtal med nämndemannen och informerat om vad som förevarit i samtliga frågor som hovrätten hade att ta ställning till. Det framstår som mer plausibelt att agera på detta sätt om samtalet ägde rum innan hovrätten hade meddelat dom i målet. Att inte

samtliga ledamöter av rätten har varit närvarande under hela överläggningen, oavsett om den har ägt rum vid ett eller flera tillfällen, torde möjligen kunna innebära ett rättegångsfel.

Jag kan konstatera att hovrätten väsentligt har satt ned straffen för samtliga som har överklagat tingsrättens dom. Av den skiljaktiga meningen framgår att den fråga där nämndemannen har redovisat en annan mening gällde straffens längd. Hon ansåg att påföljderna för samtliga tilltalade borde lindras väsentligt mer än vad majoriteten hade kommit fram till. Däremot redovisade nämndemannen inte någon annan bedömning än majoriteten i skuldfrågan, vilket hon rimligen skulle ha gjort om så varit fallet. Detta talar enligt min uppfattning för att denna nämndeman har närvarat vid överläggningen i påföljdsfrågan och då måste det redan ha överlagts i frågan om skuld. I annat fall hade den skiljaktiga meningen inte fogats till domen eftersom hennes frånvaro från något tillfälle för överläggning synbarligen har uppdagats först efter att domen meddelats. För det fall det skulle bli klarlagt att hovrätten innan domen meddelades blev varse att en nämndeman inte hade närvarat vid ett tillfälle för överläggning och att den skiljaktiga meningen möjligen tillkommit som en följd av ordförandens telefonsamtal med nämndemannen innan domen meddelades bör denna information om vad som förevarit vid överläggningen också beaktas. Det bör beaktas att det inte har framkommit att någon särskild bestämmelse i rättegångsbalken skulle ha överträtts. Mot bakgrund av vad som har anförts ovan och i övrigt framkommit anser jag att omständigheterna inte har varit sådana att om ett eventuellt rättegångsfel bedöms ha ägt rum detta fel kan antas ha inverkat på målets utgång i något avseende. Det föreligger därmed inte skäl för att återförvisa målet till hovrätten.

Prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken får prövningstillstånd, utöver fallen där prejudikatdispens är aktuellt (första stycket 1), meddelas om det finns synnerliga skäl för sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag (s.k. extraordinär dispens). Utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat (se Welamson/Munck a.a. s. 155).

Jag har ovan redovisat min bedömning i fråga om påstått rättegångsfel. Mot bakgrund härav anser jag inte att det finns skäl för att meddela prövningstillstånd.

Handläggning

Om Högsta domstolen skulle meddela prövningstillstånd i frågan om påstått rättegångsfel kan den frågan avgöras på handlingarna och jag åberopar ingen bevisning. Om Högsta domstolen skulle meddela prövningstillstånd på något annat sätt ber jag att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning.

Katarina Johansson Welin

Tord Edlund

Bilaga:

Yttrande från Ekobrottsmyndigheten 2026-03-09

Kopia för kännedom till:

Ekobrottsmyndigheten (EB-4429-23)

Kammaråklagaren Linda Johansson

Advokaten Olof Bexell

Advokaten Patric Lindblom

Advokaten Torbjörn Olsson

Advokaten Erik Sundqvist